

Yiyiniz içiniz ancak israf etmeyiniz (Araf 31)

[Banu Atabay'ın lezzetler.com Yemek Tarifleri Sitesi](http://BanuAtabay.com)

KONUŞMAK

Ferit Kantar

Bir anne-babanın en mutlu olduğu anlardan birisi çocuklarının konuşmaya başladığı andır. Heyecanla beklenir o büyük an ve nihayet bir gün hiç beklenmedik bir anda konuşuverir çocuğunuz. İlk önce kulaklarınıza inanamazsınız. "Konuştu mu acaba?" diye şüpheyle yaklaşırsınız. Aynı sözcüğü tekrarladığında artık kalbiniz yerinizden fırlayacak gibidir. Artık çocuğunuz konuşacaktır ve bu insana inanılmaz bir mutluluk verir. "İlk hangi sözcüğü söyleyecek" tartışmaları yerini "Anne mi dedi? Baba mı?" kavgalarına bırakır. Kavga dediysek yanlış anlamayın. Tatlı sert atışmalardır bunlar ebeveyn arasında...

Bu yazıyı yazmaya karar verirken o anın ne kadar mucizevi olduğunu hatırladım ben de... Kızımın konuşmaya başladığı dakika, zihnimde hiç silinmemecesine kazınmış durumda ve o anı ne zaman düşünsem aynı mutluluk kaplayıveriyor içimi birdenbire.

Mama sandalyesinde oturuyor, her zamanki gibi yemek yememek için direniyor, şirinlik yaparak yemekten kurtulabileceğini zannediyordu. Annesinin elinde küçük bir kaşık, oyunlar oynatarak yedirmeye çalışıyordu mamasını. Bense hemen eşimin yanındaydım, çocuğun hoşuna gidecek yeni oyunlar bulmaya çalışıyordum. "Anne" dedi bir anda... O an eşim de ben de nefes almayı unutmuşuk adeta, ikinci kez söyledi: "Anne". Eşim çığlıkla karışık bir ses tonuyla "Konuştu" diye bağırdı, bağırmasıyla çocuğu kucaklaması bir olmuştu. O günden sonra tek tek sözcükler ağızından dökülmeye başladı kızımızın. Bugün çok ama çok soru soruyor...

O güne kadar konuşmak benim için dikkat çekmeyen bir şeydi. Hayatımız boyunca konuşmuşuk dolayısıyla ilginç gelmiyordu. Ancak kızımın ilk sözcüğünü söylediği o an, konuşmanın insanı en temel, en ayırt edici özelliklerinden biri olduğunu düşündüm. Bu gerçekten bir mucizeydi.

Düşünsenize, konuşma olmasaydı hayatımız ne kadar farklı olurdu. Bugün sahip olduğumuz iletişim araçlarının hiçbirisi olmazdı mesela, belki medeniyet dediğimiz şey hiçbir zaman gelişmemiş olurdu.

Bu sebeple bu sayıda, konuşmanın nasıl bir şey olduğunu, nasıl olup da dünya üzerinde tek konuşan canlının insan olduğunu anlatalım istedik.

Nasıl Konuşuyoruz?

Sözcükler aracılığıyla karmaşık cümleler kurabilmek ve bu yolla iletişim kurmak sadece ama sadece insana bahşedilmiş bir nimettir. Elbette hayvanlar arasında birbirleriyle iletişim kuran, çıkardıkları sesler aracılığıyla birbirleriyle anlaşılan türler de mevcuttur ancak insanlar gibi sözcüklere anlam yükleyen ve sesleri sembolleştirerek duygu ve düşüncelerini ifade eden başka bir canlı yoktur. Konuşma eylemi karmaşık süreçlerle ortaya çıkar. Bu sürecin yürütülmesinde en önemli merkez beyin kabuğu yani tıp dilindeki adıyla kortekstir. İnsanın korteksi, hayvanlarınkine göre çok daha geniştir. Kortekste ki geniş alanda nöron adı verilen parçacıklar, sadece insana özel olan entelektüel yeteneklerin taşıyıcılığını yaparlar. Öğrendiklerimiz de gene beynin bu bölümünde depolanır. Bu bilgiler ışığında korteksin önemini hemen anlayabiliriz. Sözcük haznemizi, öğrendiklerimiz bütün sözcük ve cümle kalıplarımızı tuttuğumuz depoyu korteks oluşturur. Bizler düşünürken sözcükler aracılığıyla düşündüğümüz için korteksin aslında düşünme eyleminin gerçekleştiği bölüm olduğunu söylemek de mümkündür.

Korteksin sağlamlığı insanın konuşma kabiliyetini doğrudan etkiler. İnsan beyni içinde konuşma sürecinde yer alan iki alan bulunur:

1) Wernicke Alanı: Wernicke alanı, dışarıdan görme, işitme, tatma, koku alma gibi duyumlarımızla veya vücuttaki ağrı, sancı gibi bilgilerin iletildiği ve beyin tarafından yeniden yorumlandığı alandır. Şakak bölgesinin üst çıkıntısında yer alan işitme alanının arkasında bulunan bu alan. Konuşma için hayati öneme sahiptir. Bilgiler kortekse ulaştığında, Wernicke alanında yorumlanması gerekir. Aksi takdirde bir konuda bilgi edinmek ve onu sözcüklere dökmek olanaksız olur. Sözcüklerin anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde sıraya dizildiği bölge de yine Wernicke alanıdır.

Wernicke alanının tahrip olması, insanların konuşma ve algı yetilerini ciddi şekilde etkiler. Wernicke alanı tahrip olan insanlar tek tek sözcükleri algılayabilirler ve aslında konuşma alanlarında bir bozukluk yoktur. Ancak sözcükleri mantıklı bir şekilde algılayamaz ve sıraya dizemezler bu sebeple de konuşamazlar.

2) Broca Alanı: Broca alanı konuşmayı sağlayan asıl alandır, başka bir tabirle motor konuşma bölgesidir. Wernicke alanından gelen yorumlanmış ve sentezlenmiş düşünceler Broca alanına aktarılır. Bu alanda düşünceler konuşma için gerekli kalıplara dönüştürülerek sinyal olarak ses tellerine iletilir. Wernicke alanı nasıl ki düşünceleri işliyorsa, Broca alanı da sanki fabrikada üretilmiş olan bir ürünün son cılasını atan veya onu ambalajlayan birime benzer ve geri kalan süreci yönetir. Söylemek istediğimiz bu alanda tutarlı bir bütün hâline getirilerek, ses telleri, ağız, solunum yolu gibi konuşmamızda rol oynayan organlarımıza adeta emir olarak iletilir. Onlar da üzerlerine düşeni yaparak konuşmamızı sağlarlar. Broca alanında bir hasar olursa kişi söylemek istediklerini zihninde bilmesine rağmen bunları anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde bir araya getiremez, sözcükleri seçemez ve anlamsız sesler çıkarır.

Wernicke ve Broca alanları beynimizde konuşma ile ilgili işlev gören alanlardır. Elbette konuşma süreci sadece beyindeki fonksiyonlara bağlı değildir. İnsan bedenindeki pek çok organ konuşma sürecinde işlev üstlenmektedir. Ses telleri, rezonatör yapılar hatta algılama sistemlerinin yani duyuların kendileri olmaksızın konuşmak mümkün olmaz. Gırtlak ve gırtlakta bunun ses telleri, titreşimler aracılığı ile ses çıkmasını sağlar. Bir insan normal solunum yaparken teller havanın kolay geçebileceği şekilde gevşek bir hâlde bulunur. İnsan ses çıkarırken ise bu teller kasılır ve birbirine yaklaşır. Hava dışarı çıkarken titreşim ile birlikte çıkar ve bu sayede ses oluşur. Sesin oluşması esnasında ağız, dil, dudaklar ve yumuşak damağın hareketleri mükemmel bir uyum içinde çalışarak sese yön vermekte, seslerden harfler ve sözcükleri oluşturmaktadır. Solunum yolları ve akciğerlerin bulunduğu boşluk, yutak boşluğu ve sinüsler de konuşma sırasında sesin rezonansını sağlamak üzere işlev görür. Sinüslerde bir sorun olduğunda veya faranjit denilen yutak iltihabında sesin nasıl etkilendiğini düşündüğümüzde bu yapıların konuşma üzerinde ne kadar etkili olduklarını hemen anlarız.

Yukarıdaki tüm faktörleri göz önünde bulundurduğumuzda konuşmanın gerçekten de hayret verici şekilde karmaşık bir süreç olduğunu ve insana bahsedilen bu yeteneğin benzersiz bir yetenek olduğu açıkça ortaya çıkıyor. Beyinden, yutağa, sinüslere kadar mükemmel bir ekip çalışmasının ürünü olan konuşma eyleminin bu kadar kusursuz bir yapı içinde gerçekleşiyor olması heyecan verici. Üstelik bütün bu kusursuz yapı insanın yeryüzündeki konumunu, diğer canlılardan ayırıyor. Kökten bir değişiklik ortaya çıkarıyor.

Konuşma Yeteneğini Doğru Kullanmak:

Konuşma gibi bir yeteneğin biz insanlara bahsedilmiş olmasının değerini anlıyoruz artık. Birbirimize duygu ve düşüncelerimizi ifade edebileceğimiz eşi benzeri bulunmaz bir hazineye sahibiz. Peki bu hazineyi her zaman doğru kullanıyor muyuz?

İnsanlar konuşma yeteneğini birbirlerine sevgilerini aktarmak, saygılarını göstermek için kullanabildikleri gibi birbirlerini kırmak için de kullanabiliyor. Yeryüzünde, birbirine dil ile zarar veren kaç canlı var ki?

Madem dil bize bahsedilen büyük bir nimet, bu nimete uygun şekilde davranmak hepimizin görevi. Biz birbirimizle konuşarak anlaşabilmek gibi bir büyük meziyete sahibiz, konuşma aracılığıyla sorunlarımızı çözebilir, birbirimizi mutlu edebilir, dünyayı daha iyi bir yer hâline getirebiliriz. Üzüntülerimizi konuşarak paylaşabilir, mutluluklarımızdan başkalarının da nasiplenmesini sağlayabiliriz. Güzel konuşmak, küfürden, kötü sözcüklerden uzak durmak hepimiz için iyi bir başlangıç noktası. Konuşma meziyetini güzel ahlakın bir parçası olarak görmek, minnet borcumuzu ödemek için en ideal yol. Belki de dedikodu, iğneleme, küfür gibi sözcükleri sözcük haznemizden çıkararak başlamalıyız yola. Sözcük haznemiz sadece iyilikten, güzelliğinden oluşsaydı bu kadar sorun yaşar mıydı insanlar birbirleriyle? Yazının başlangıcında kızımın konuşmaya başladığı günden bahsetmiştim...

O günden beri aklımda konuşmanın mucizevi yönü dışında bir de bu var. O günden beri kendi dilime daha çok dikkat ediyorum ki, çocuğum ileride konuşma yeteneğini sadece güzellikler için kullansın. Bence konuşma gibi bir yeteneğe sahip olan insan, onu dünyayı güzelleştirmekte kullanabilecek yeteneğe de sahip. Ne dersiniz?